

Asia: VN/10343/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi saaristolaksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhteenveto kommentteistanne lausuntokoosteen laatimista varten

Hailuodon kunta pitää hallituksen esitystä saaristolain kokonaisuudistusta välttämättömänä lakiuudistuksena, joka huomioi yleisen toimintaympäristön muutoksen ja saariston elinvoimaan keskeisesti vaikuttavat tekijät: yleinen ja palvelujen saavutettavuus, kokonaisturvallisuus sekä huoltovarmuus. Saariston erityispiirteet ja kausiasukkaiden merkitys saariston elinvoimatekijänä tunnustetaan.

Lakiluonnoksen uusi pykälä saariston tilanne- ja kehityskuvasta eduskunnalle saaristoa koskevien politiikkatoimien edistämisestä, keskeisimmistä muutoksista sekä toimien vaikuttavuudesta on erityisen tärkeä osana meneillään olevaa toimintaympäristön muutosta.

Saaristokuntia koskevaa pykälää hyödynnetään kuntien peruspalvelujen valtionosuuksien laskennassa. Lainsäädännön jatkovalmistelussa, mkl valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistus, tulee huomioida saaristokuntien taloudellisten toimintaedellytysten turvaaminen. Tämä edellyttää myös kausiasutuksen sisälllyttämistä saaristoasumisen määritelmään.

Saaristolaki ja sen uudistaminen liittyy kiinteästi oikeuteen valita asuinpaikkansa. Saaristolain päätavoitteissa tulee edelleen alleviivata saariston elinvoimaisuuden kehittämistä ja varmistaa, että saaristossa on mahdollista asua.

Kommenttinne 1–2 §:ään sekä niiden perusteluihin

Yhteiskunta, saaristo toimintaympäristönä ja lainsäädäntö ovat muuttuneet saaristolain voimassaolon aikana. Voimassa oleva saaristolaki ei vasta vuonna 2000 voimaan tulleen perustuslain vaatimuksia.

Valtio tunnistaa ja tunnustaa jo voimassa olevan lain puitteissa saariston erityispiirteet ja tarpeen niiden huomioon ottamiselle. Saaristokuntia koskevaa pykälää hyödynnetään kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien laskennassa.

Lakiuudistuksen tulee edistää saariston asuttavuutta ja mahdollistaa oikeudenmukaisesti saariston elinvoimakehittämisen edellytyksiä.

Saaristokuntaa koskeva säännös on merkittävä, sillä se toimii pohjana kuntien peruspalveluiden valtionosuuksien laskennassa. Osa valtionosuuksien laskennallisista kustannuksista määräytyy kunnan saaristoisuuden perusteella. Valtiovarainministeriö maksaa saaristokunnille ja -osakunnille kuntien peruspalveluiden valtionosuuksia korotettuna saaristo-olosuhteiden vuoksi (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, 618/2021).

Hailuoto on Suomen kolmanneksi suurin saari. Hailuodon kiinteä yhteys parantaa Hailuodon saavutettavuutta. Muut saaristoisuuden erityispiirteet säilyvät ja korostuvat yhteyden myötä.

Tämä lisää merkittävästi kustannuksia ja investointeja mm. kaavoituksen, kunnallistekniikan, vesihuollon, liikenteen ja pysäköinnin osalta.

Kausiasukkaiden määrä on kasvanut Suomessa ja myös Hailuodossa. Kiinteän yhteyden myötä kehitys vahvistuu, noudattaen pidempään jatkunutta kausiasutuksen trendin vahvistumista.

Saaristolain kirjausten tulee osaltaan mahdollistaa, että muutokset peruspalvelujen valtionosuudessa toteutuvat saaristokunta Hailuodon toimintaedellytykset mahdollistavalla tavalla, siirtymäaikoineen.

Kommenttinne 3–6 §:ään sekä niiden perusteluihin

Saaristolain 6 §:ssä säädetään peruspalveluista ja erityispalveluista. Säännöksen mukaan valtion ja kuntien on huolehdittava siitä, että saariston vakinaisella väestöllä on käytettävissä muut palvelut sekä saaristo-oloissa tarvittavat erityispalvelut kohtuullisin kustannuksina ja kohtuullisella etäisyydellä.

Vuodesta 2023 alkaen hyvinvointialueet ovat olleet sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osalta järjestämisvastuussa

saaristoalueilla kuntien ja valtion ohella.

Lakiluonnoksen jatkovalmistelun tulee alleviivata hyvinvointialueiden velvollisuutta huolehtia siitä, että saariston vakituisilla asukkailla on käytettävissään saariston erityisolot huomioon ottavat sosiaali- ja terveyspalvelut sekä palo- ja pelastustoiminta.

Lähipalvelujen saatavuus ja saavutettavuus korostuu osana saariston erityispiirteitä ja olosuhteita. Saaristoisten kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palvelut edellyttävät huomiointia hyvinvointialueen ja kunnan välisissä strategisissa yhteistyö- ja palvelusopimuksissa.

Kommenttinne 7–8 §:ään sekä niiden perusteluihin

Luku 4.1

Keskeiset ehdotukset ovat kannatettavia.

Päivitettävän saaristolain ja saaristoa koskevan päätöksenteon on otettava ennakoiden huomioon saariston elinvoima ja saaristokuntien erityispiirteet.

Saaristolain uusi pykälä saariston tilanne ja kehityskuvasta, jossa valtioneuvosto antaa tiedon eduskunnalle saaristoa koskevien politiikkatoimien edistämisestä, niissä tapahtuneista keskeisimmistä muutoksista sekä arvioi toimien vaikutuksia – on erityisen kannatettava.

Saaristokuntien elinvoiman arvioinnissa on huomioitava saariston kausiasutus. Monipaikkaisuus on valtavirtaistunut ja trendi jatkaa vahvistumistaan. Saariston väestöpohja vaihtelee ja pääsääntöisesti moninkertaistuu kesäkaudella. Saaristokunnat joutuvat huomioimaan kausiasutuksen ja

-asukkaiden palvelutarpeet huomattavine kustannusvaikutuksineen.

Kommenttinne 9–10 §:ään sekä niiden perusteluihin

Kulttuuriperintö ja ympäristö

Saariston aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö on keskeinen osa suomalaista kulttuuripääomaa, joka tulee säilyttää ja ylläpitää sekä

huomioida saaristolain uudistuksessa. Voimassa oleva saaristolaki ei huomioi saariston kulttuuriperintöä.

Lakiluonnos tukee myönteisiä yleisiä ympäristövaikutuksia, mkl. alueidenkäytön suunnittelua koskeva säännös.

Kommenttinne 11–12 §:ään sekä niiden perusteluihin

-

Kommenttinne 13–14 §:ään sekä niiden perusteluihin

-

Kommenttinne vaikutuksista (luku 4.2 Pääasialliset vaikutukset)

-

Kommenttinne yleisperusteluista (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

-

Kommenttinne saaristoasian neuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusalunnonksesta

Saaristoasian neuvottelukunta

Valtioneuvoston asetuksessa (752/2019) säädetään saaristoasiain neuvottelukunnan kokoonpanosta ja tehtävistä. Saaristoasiain neuvottelukunnan toimintaa koskevia säännöksiä ja asetusta on tarpeen päivittää.

Hailuodon kunta pitää kannatettavana lakialunnonksen esitystä parlamentaarista saaristoasian neuvottelukunnasta (SANK), jonka valtioneuvosto asettaa.

Alikoski Maarit

Hailuodon kunta - Kunnanhallitus 7.4.2026 § 73